

ISO 45001 – nov mednarodni standard za sisteme vodenja varnosti in zdravja pri delu

Dandanes je uporabnikom na voljo niz mednarodnih standardov za sisteme vodenja, od standardov za sisteme vodenja kakovosti do tistih, ki se ukvarjajo s sistemi vodenja za preprečevanje korupcije. Število izdanih mednarodnih standardov za različne sisteme vodenja je res veliko (70), pa vendarle med njimi (še) ni standarda za sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu. Vendar to ne pomeni, da dogajanje na tem področju ni zanimivo.

Avtor:
Miloš Seražin
SIQ Ljubljana

Da so standardi za sisteme vodenja varnosti in zdravja pri delu dobrodošla podpora urejanju tega področja, dokazuje niz izdanih in uporabljenih nacionalnih standardov, tehničnih specifikacij in vodil. Tudi v Sloveniji smo že pred leti dobili tehnični specifikaciji v slovenskem jeziku, in sicer SIST-TS BS OHSAS 18001 in SIST-TS BS OHSAS 18002, kar v praksi pomeni prevzem standardov BS OHSAS 18001 in BS OHSAS 18002. Oba standarda sta po svetu v uporabi že desetletja.

Pri mednarodni organizaciji so se odločili, da izdajo mednarodni standard za področje sistema varnosti in zdravja pri delu, saj sistemska ureditev prinaša niz pozitivnih učinkov. Vendar konsenz o tem do danes še ni dosežen, kar kaže na izjemno različne poglede, zahteve in pričakovanja, pa tudi strahove deležnikov, na katere se zahteve standarda tako ali drugače nanašajo. Januarja 2016 je mednarodna organizacija za standardizacijo (ISO) izdala prvi osnutek standarda ISO/DIS 45001. Glasovanje nacionalnih standardizacijskih organov je bilo zaključeno maja 2016. Osnutek standarda ni dobil potrebnih dveh tretjin glasov. Mednarodna organizacija je nadaljevala s procesom priprave standarda; tako je letos izšel ISO/DIS 45001.2. Glasovanje o drugem osnutku je potekalo od maja do julija letos. Na osnovi rezultatov pa bo jasna nadaljnja usoda mednarodnega standarda. Po optimistični varianti bo izšel še letos, medtem ko drugi menijo, da je bolj verjeten izid v prvi polovici leta 2018.

KAJ NOVEGA PRINAŠA MEDNARODNI STANDARD?

Struktura bodočega mednarodnega standarda, ki je povsem nova, sledi strukturi za standarde za sisteme vodenja, ki je predpisana in enaka za vse standarde. Strukturnim spremembam sledijo tudi vsebinske. Že v uvodu je zapisanih kar nekaj novosti. Navedeno je, da po ocenah MOD (Mednarodna organizacija za delo) vsako leto zaradi poškodb pri

delu in boleznih v zvezi z delom umre 2,3 milijona ljudi.

Zanimivo je tudi, da so že v samem uvodu navedeni ključni elementi za sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu, ki so:

- » voditeljstvo in zaveza vodstva ter podpora le-tega pri razvoju, vodenju in promociji takšne organizacijske kulture, ki bo podpirala delovanje sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu;
- » sodelovanje zaposlenih in njihovih predstavnikov; torej komunikacija, posvetovanje in sodelovanje;
- » ter integracija sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu v poslovne procese organizacije.

Slika 2: Struktura mednarodnih standardov za sisteme vodenja je predpisana in enaka za vse, ne glede na to, na kateri vidik vodenja se nanašajo

Slika 1: Pomembnejši mejniki pri izhajanju standardov za sisteme vodenja varnosti in zdravja pri delu

Osnovne zahteve za sistem vodenja so podane v poglavju 4 – Kontekst organizacije: »Organizacija mora opredeliti, katera zunanja in notranja vprašanja so relevantna za njen namen ter katera vplivajo na njeno zmožnost dosegati predvidene rezultate njenega sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu.« Ta zahteva je za uspešen in učinkovit sistem ključna, saj postavlja organizacije pred razmislek, kako postaviti okvir svojega delovanja tako, da bo sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu deloval na način, kot ga želi organizacija. Organizacija lahko postavi meje svojega delovanja preširoko in s tem ohromi svoj sistem vodenja, lahko pa preozko in s tem omeji njegovo delovanje na ožji segment, kot bi bilo potrebno, ter ga na ta način dejansko onemogoči.

Poglavje 4 se nato nadaljuje z zahtevo po razumevanju potreb in pričakovanj zainteresiranih strani. Da pa bi prepoznali njihove potrebe in pričakovanja, je potrebno zainteresirane strani, relevantne za sistem vodenja, najprej prepoznati. Nato sledi identifikacija njihovih zahtev in pričakovanj, ki niso nujno medsebojno skladne in sinergične, še več, lahko so si celo nasprotujoče, in že imamo opraviti s tveganji in priložnostmi, s tem pa preidemo na zahteve v poglavju 6.

V poglavju 6 so postavljene zahteve za eno od osnov sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu, to je ocenjevanje tveganja. Na prvi pogled nič novega, saj vsi sistemi vodenja varnosti in zdravja pri delu poznajo ocenjevanje tveganj, že od tistih prvih poskusov zapisov zahtev sistematičnega obvladovanja varnosti in zdravja pri delu (npr. v BS 8800 iz leta 1996). Pa vendarle je v zahtevah pomembna novost. Ta je povezana z zainteresiranimi stranmi in njihovim vplivom na delovanje sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu. Sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu je dobil popolnoma nov temelj. Poleg nam že znane »obravnave« tveganj, povezanih s procesi organizacije, mora organizacija identificirati in oceniti tveganja, povezana z vzpostavitvijo, izvajanjem in vzdrževanjem sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu.

Slika 3:
Zahteve osnutka standarda ISO/DIS 45001.2 so razdeljene v 10 poglavij

0 Uvod
1 Področje uporabe
2 Zveza z drugimi standardi
3 Izrazi in definicije
4 Kontekst organizacije
5 Voditeljstvo
6 Planiranje
7 Podpora
8 Delovanje
9 Vrednotenje izvedbe
10 Izboljševanje

Kot je bilo že omenjeno, sta zaveza vodstva za sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu ter sodelovanje in posvetovanje dva izmed treh ključnih elementov in garantov uspešnega in učinkovitega delovanja. Poglavje 5 govori prav o tem, poleg tega pa še o odgovornostih in politiki sistema vodenja ter prinaša niz novosti napram standardu BS OHSAS 18001:2007. Slednji pričakuje, da organizacija vzpostavi dober komunikacijski kanal: predstavnik najvišjega vodstva – predstavnik(i) delavcev, tega pa v osnutku standarda ni več. Predstavnik delavcev ni več eksplicitno zahtevan. Sicer so zahteve glede sodelovanja zapisane zelo obširno, pa vendarle bi manjkala pika na i – predstavnik zaposlenih za varnost in zdravje pri delu. Tudi zahteve glede politike so dopolnjene z zavezo po sodelovanju kot tudi glede hierarhije ukrepanja za obvladovanje tveganj.

Kaj pa voditeljstvo in zavezanost vodstva? Politika in cilji morajo biti združljivi s kontekstom in strateško usmeritvijo organizacije. Zagotovljena mora biti vključitev zahtev za sistem vodenja v poslovne procese organizacije, kar se navsezadnje pričakuje tudi pri sistemu vodenja kakovosti in sistemu ravnanja z okoljem. Od vodstva se nadalje pričakuje, da bo zagotavljalo aktivno sodelovanje zaposlenih ter razvijalo in promoviralo takšno kulturo, ki bo v podporo delovanju sistema vodenja varnosti in zdravja pri delu.

Zaveza vodstva za sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu ter sodelovanje in posvetovanje sta ključna elementa uspešnega in učinkovitega delovanja organizacije

Bistveno bolj razumljivo nasproti zahtevam v BS OHSAS 18001 pa so v osnutku standarda zapisane zahteve v poglavju o delovanju, kjer so poleg ostalega obravnavane tudi hierarhija ukrepanja, upravljanje sprememb, nabava in pogodbeniki. Standard zaključuje niz zahtev, povezanih z vrednotenjem učinka in izboljševanjem, ki so uporabnikom večinoma že zelo dobro poznane.

TVEGANJA IN PRILOŽNOSTI

Če naredimo kratek povzetek osnutka mednarodnega standarda za sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu, lahko trdimo, da so pisci standarda odlično opravili svoje delo in bodo organizacije imele na voljo dobro domišljeno orodje za uporabo pri urejanju področja varnosti in zdravja pri delu. Mogoče je izjema le »predstavnik delavcev«, ki ni več obvezen, kar verjetno ni najboljša rešitev. Kljub temu je sistemsko urejanje področja varnosti in zdravja pri delu eden izmed načinov, kako v času hlastanja za vse večjo učinkovitostjo in uspešnostjo organizacij ohraniti zdravje zaposlenih. Standard organizacijam omogoča kreativno iskanje optimalnih rešitev urejanja varnosti in zdravja pri delu. Zahteve so zapisane dovolj eksplicitno, da težko spregledamo njihov namen, vendar dovolj odprto, da je njihovo izpolnjevanje mogoče na, za organizacijo, najboljši način.

O pozitivnih učinkih sistematičnega urejanja področja varnosti in zdravja pri delu ne gre več dvomiti. To potrjujejo posamezne organizacije, ki so vzpostavile sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu, pa tudi opravljene raziskave na tem področju. Priložnost poglobljenega pogleda na zahteve standarda bo po znanem izidu glasovanja o drugem osnutku standarda ISO/DIS 45001.2. ■

VIRI:

1. SIST-TS BS OHSAS 18001:2012 – Sistemi vodenja varnosti in zdravja pri delu – Zahteve
2. ISO/DIS 45001.2 – Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use